

Ontmoet de Schelde

Juli 2014

“Het Sigmoidplan beschermt Vlaanderen niet alleen tegen overstromingen vanuit de Schelde en haar zijrivieren, maar wil ook de omliggende natuur herstellen. In de Potpolder van Lillo, een projectgebied in de haven van Antwerpen van zowat tien hectare groot, zijn we bijzonder goed in onze opzet geslaagd. Zelfs toen de werken er nog volop bezig waren, streken er al zeldzame vogels zoals kluten en visdiefjes neer. Nu alle aanpassingen zijn uitgevoerd, heeft vooral het schiereilandje aan de rand van het gebied nog aan populariteit gewonnen bij vogels.

Dat de natuur hier opbloeit, is een rechtstreeks gevolg van de ont-poldering in Lillo. Door de polder uit te graven schonken we de Schelde meer ruimte en beveiligden we de gebieden achter de opgetrokken ringdijk tegen overstromingen. Daarna maakten we openingen in de oude, verlaagde Scheldedijk, zodat de getijden de Potpolder weer konden binnenstromen. Hierdoor ontwikkelden er

zich slikken en schorren, waar talloze bodemdierpjes in rondkruipen. Die bodemdierpjes vormen op hun beurt een ideale voedingsbron voor vele vogels. De kluten en visdiefjes die zo graag op het eiland vertoeven, zijn beide doelsoorten voor de haven van Antwerpen en verdienen dus bescherming als ze ergens opdruken. De ringdijk zal heel het jaar toegankelijk blijven. Aan het lagergelegen wandelpad langs de waterrand hebben we vier houten poorten geplaatst. Als die gesloten zijn, begeef je je beter niet op de landengte naar het schiereilandje of, tijdens het broedseizoen, op het wandelpad. Hoe rustiger het gebied, hoe groter het succes van de broedvogels.”

Reinhilde Van Hooydonck,
projectingenieur Waterwegen en Zeekanaal (W&Z)
Lucas Bergmans,
projectleider Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)

OEVERZWALUW IN NESTHOLTE

Het Sigmoplan: veiligheid, natuur en recreatie

Dankzij het Sigmoplan kwamen grote gebieden van Vlaanderen niet onder water te staan tijdens de sinterklaasstorm van 5 en 6 december 2013. Twaalf gecontroleerde overstromingsgebieden langs de Schelde en haar zijrivieren traden toen succesvol in werking. Zo werd het overtollige rivierwater er veilig geborgen. Maar ook bij minder extreme weersomstandigheden biedt de 'natte natuur' van het Sigmoplan tal van voordelen voor planten, dieren en mensen.

In de Schelde en haar zijrivieren zijn de getijden van de Noordzee sterk voelbaar. Daardoor kan er bij stormvloed – een combinatie van springtij en een noordwesterstorm – watersnood ontstaan in de omliggende gebieden. Het Sigmoplan heeft voor dat probleem een slimme oplossing door grote gebieden langs de oevers terug te geven aan de rivieren. Die gebieden kunnen op verschillende manieren worden ingevuld.

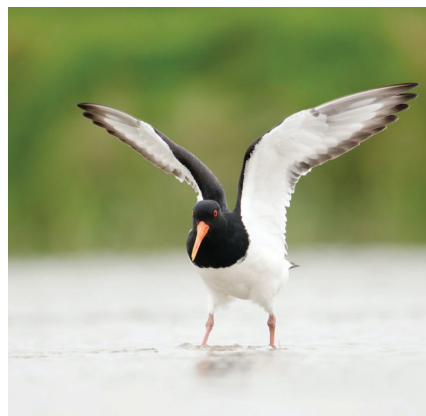
Authentieke getijdennatuur

In gecontroleerde overstromingsgebieden (GOG's) bijvoorbeeld kan het overtollige rivierwater veilig worden geborgen, zodat het geen schade aanricht in achterliggende dorpen en steden. Andere gebieden krijgen dan weer een invulling als wetland. Zulke natte graslanden zijn een ideaal leefgebied voor tal van vogels. Maar ook de authentieke getijdennatuur krijgt de kans om te herstellen. Door het spel van eb en vloed worden stroken grond tweemaal per dag overspoeld door rivierwater. Hierdoor ontstaan slikken en

schorren met daarin voedzame stoffen voor planten, bodemdierpjes en vogels.

Mont Saint-Michel in 't klein

De Potpolder van Lillo is tien hectare groot en ligt net stroomafwaarts van het Fort van Lillo langs de Schelde. Nadat het gebied ontpolderd was, hebben we landinwaarts een hoge ringdijk opgetrokken van ruim een kilometer lang. Die is stevig en hoog genoeg om het achterliggende land ook in extreme weersomstandigheden te beschermen tegen wateroverlast. Daarna werd de oude Scheldedijk verlaagd en werden er openingen in gemaakt. Zo kan het Scheldewater weer in het gebied stromen en stijgt en daalt het water er tweemaal per dag.

SCHOLEKSTER

Een restant van de oude Scheldedijk vormt nu een schiereiland op de rand van de Potpolder en de Schelde zelf. Als een kleine Mont Saint-Michel, het bekende Franse getijdeneiland, ligt het schiereilandje de ene keer volledig in het water, en de andere keer iets droger.

Feestdis voor vogels

Dat getijdenspel creëerde op den duur waardevolle slikken en schorren, doordat het water wat slijk achterlaat telkens als het zich na hoogtij terugtrekt naar de rivier. In slikken en schorren vinden vogels voedsel bij de vleet in de vorm van allerlei bodemdierpjes. Ook in de Potpolder van Lillo waarden vele vogels zo'n schat aan proviand. Behalve bergeenden, kluten en kleine plevieren werden er ook al oeverwaluwen, scholeksters en visdiefjes gespot. Precies die grote aantrekkingskracht voor vogels heeft ertoe geleid dat er in de Potpolder van Lillo, waar de werken eind 2012 al werden voltooid, toch nog enkele kleine aanpassingen worden doorgevoerd. Op vier plaatsen werden houten poortjes gezet om recreanten duidelijk te maken dat de vogels rust nodig hebben.

Broedgebied is goud waard voor doelsoorten Antwerpse haven

Al tijdens de werken bleek het relatief kleine schiereiland aan de rand van de Potpolder van Lillo een heuse trekpleister voor vogels. Die ideale rust- en broedplaats heeft sindsdien nog aan populariteit gewonnen. Daarom krijgen de vogels er voortaan bescherming van vier houten poortjes.

© Vilde - Lars Soerink
VISDIEF

Om de vogels bij het broeden alle rust te gunnen werden al tijdens de werken in het Sigmaproject Potpolder van Lillo werfhekken geplaatst op het pad dat naar het eilandje leidt. Ook in het broedseizoen van 2013 was de landtong bijzonder in trek bij kluten, kleine plevieren en visdiefjes. Ze kregen toen bescherming van enkele hekken. Wegens het aanhoudende succes werden permanent vier houten poortjes geplaatst. Die bevinden zich op de twee trappen en de helling die toegang geven tot de wandelweg aan de waterrand naast het jaagpad. Ook op de landengte die naar het schiereiland zelf leidt, staat een poortje.

Het jaagpad op de ringdijk zal het hele jaar lang gewoon toegankelijk blijven voor recreanten en voorbijgangers. Het voetwegje dat iets lager aan de rand van het water ligt, is voor hen alleen buiten het broedseizoen open. De poort op het wandelpad naar het schiereiland zelf is het hele jaar gesloten. Zo blijft het eilandje een ideale rust- en broedplaats voor vogels.

Lucas Bergmans van het ANB: "Tot nog toe was de Potpolder van Lillo bij het grote publiek vrij onbekend en konden de vogels in alle rust op het schiereiland vertoeven. Ongetwijfeld heeft precies die rust ertoe bijgedragen dat de vogels zich er zo graag nestelden. Door die poorten te plaatsen willen we voorkomen dat de vogels op de vlucht slaan zodra het gebied meer recreanten lokt."

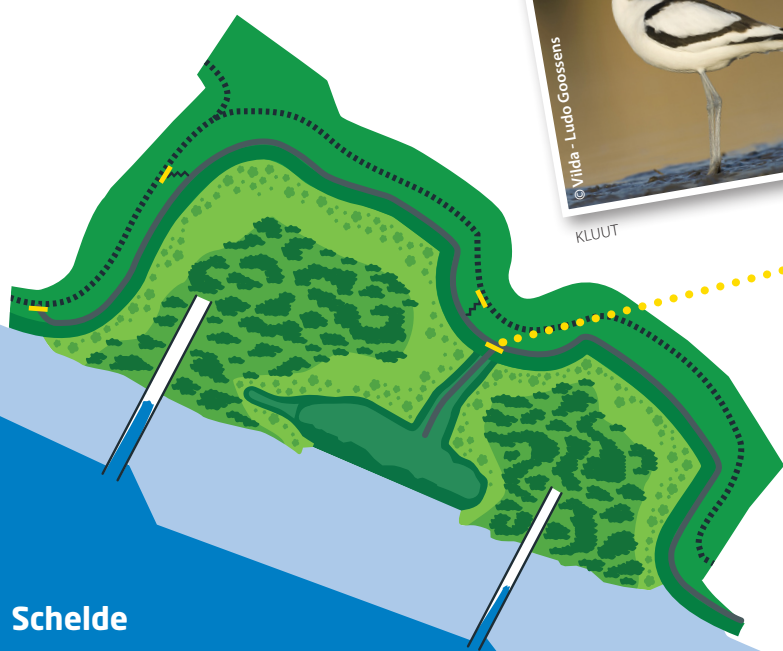
Frank Wagemans van Natuurpunt: "Een kaal stukje grond in het midden van een plas water is perfect voor vele vogels. In het slib van het schiereiland krioelen talloze bodemdierpjes, een uitstekende bron van voedsel voor vogels. Vooral onder kluten en visdiefjes geniet de Potpolder van Lillo een grote populariteit. Beide vogelsoorten zijn in Vlaanderen bijzonder zeldzaam en prijken dan ook op de soortenbeschermingslijst van de Antwerpse haven. Dit schiereilandje is in dat opzicht dan ook goud waard."

© Vilde - Ludo Goossens
KLUUT

ALS DE POORTJES GESLOTEN ZIJN, KUN JE DE VOGELS MAAR BETER WAT RUST GUNNEN.

- Getijdennatuur
- Schiereiland
- Ringdijk
- Dienstweg
- Wandelpad
- Trap
- Geul
- Poortje

KLEINE PLEVIER

BERGEEND

Het eiland ligt pal in de riviermond van de Schelde, zodat eb en vloed vrij spel krijgen. Aan de ene kant wordt het afgeschermd door water; aan de andere kant ligt er een voedselrijke laag slib van 40 tot 50 centimeter. Die vormt een ondoorwaadbare hindernis voor roofdieren. Als er echter om de haverklap een wandelaar of jogger voorbijkomt op het schiereiland, worden de vogels verplicht elders een rustig plekje te zoeken. Maar voorlopig zijn de vogels

nog steeds tuk op de Potpolder. Maandelijks vogeltellingen door Natuurpunt Antwerpen Noord tonen het blijvende succes van de landtong als rust- en broedparadijs. Dankzij de nieuwe poortjes kan het gebied dat ook in de toekomst blijven.

Contact

Meer informatie over het Sigmaplan vind je op www.sigmaplan.be.

Met vragen kun je terecht bij de projectleider:

Reinhilde Van Hooydonck
Projectingenieur
Waterwegen en Zeekanaal NV (W&Z)
Reinhilde.vanhooydonck@wenz.be
Tel. 03 224 67 51

Lucas Bergmans
Projectleider
Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)
lucas.bergmans@lne.vlaanderen.be
Tel. 0499 94 90 06

Colofon

Verantwoordelijke uitgever

Waterwegen en Zeekanaal NV
Afdeling Zeeschelde
ir. Wim Dauwe
Lange Kievitstraat 111-113 bus 44
2018 Antwerpen

Redactie

Pantarein in een consortium met Technum en DenS Communicatie

Gedrukt op gerecycleerd papier

www.sigmaplan.be

